

Lễ hội Thác Côn -

Lễ hội độc đáo của đồng bào Khmer Sóc Trăng

Nguồn: Website Cần Thơ

Đồng bào Khmer Nam Bộ có rất nhiều lễ hội truyền thống trong năm. Hầu hết các lễ hội của đồng bào Khmer mang đậm tinh thần Phật giáo Tiểu thừa. Ngoài những lễ hội truyền thống chung của dân tộc, đồng bào Khmer ở Sóc Trăng còn có những lễ hội riêng hết sức độc đáo, chẳng hạn như: lễ hội cúng Phước Biển, lễ hội Thác Côn...

Lễ hội Thác Côn còn được dân gian gọi là lễ hội Cúng Dừa, vì thức cúng chủ yếu trong lễ hội này là hàng ngàn trái dừa tươi. Lễ hội diễn ra được tính theo Phật lịch của người Khmer, nhưng thường tương ứng với rằm tháng Ba âm lịch. Lễ hội được tổ chức tại An Trạch, thị trấn Châu Thành, tỉnh Sóc Trăng.

Chuẩn bị Lễ Thác Côn

Lễ hội Thác Côn đã tồn tại gần trăm năm, gắn với truyền thuyết về chiếc Cồng Vàng của vùng An Trạch xưa. Truyền thuyết ấy kể rằng: ngày xưa ở An Trạch tự nhiên nổi lên một cái gò hình dạng như chiếc cồng. Chân người dẫm lên phát ra âm vang như tiếng cồng. Được ít lâu, tiếng cồng trong gò đất nhỏ dần rồi mất hẳn.

Nhân gian bèn lập một ngôi miếu thờ. Hàng năm, dân làng An Trạch cùng nhau tổ chức lễ hội cầu an ở miếu này và gọi đó là lễ hội Thác Côn. Trong tiếng Khmer, Thác Côn có nghĩa đập cồng, gọi lại sự tích về tiếng cồng chiêng vang lên từ đất. Lễ hội Thác Côn có lệ cúng những chiếc bình bông làm bằng trái dừa. Nét độc đáo của vật cúng khiến người ta còn gọi lễ này bằng cái tên lễ Cúng Dừa.

Lễ hội Thác Côn cũng như lễ Cầu an, Cầu phước của đồng bào Khmer nên tính chất nông nghiệp của nó thể hiện ngay trong các lễ vật dâng cúng là những thứ hoa trái giàu sắc thái bản địa của cộng đồng các dân tộc ở Đồng bằng sông Cửu Long như trầu cau, hoa sen và trái dừa. Các thứ hoa trái tượng trưng cho sự thanh khiết và thiêng liêng ấy tập trung trên một vật cúng hết sức đặc biệt mà đồng bào Khmer gọi là Slathođôn - bình bông làm bằng trái dừa. Phần cây bông được tạo thành bởi những lá trầu xanh và những bông hoa. Miếng trầu, lễ vật không thể thiếu trong các nghi thức đám cưới, giỗ cúng tổ tiên của các dân tộc ở Đồng bằng sông Cửu Long được cụm thành chiếc lá để trang trí cho Slathođôn.

Hoa sen với ý nghĩa cao khiết, thánh thiện đã trở thành phổ biến trong văn hóa dân gian, chiếm vị trí chủ đạo để làm nên hình tượng cây bông. Ngoài ra, người ta đôi khi cũng trang hoàng thêm bông huệ, bông cúc vạn thọ nhằm mục đích phối hợp màu sắc nhưng vẫn thống nhất về ý nghĩa Cúng Dừa. Phần đế cắm hoa được làm bằng trái dừa, loại quả có nước tinh khiết, ngọt lành chẳng những chiếm vị trí quan trọng trong văn hóa ẩm thực của người Nam bộ, mà còn hiện diện trong hầu hết các lễ lộc, mang ý nghĩa cầu phước, cầu an. Trên cái đế cắm độc đáo bày hoa lá, nhang đèn, sắp xếp gọn ghẽ. Bình hoa Slathođôn giản dị, tiết kiệm và khá đẹp mang tính tượng trưng rất cao là lễ vật chủ yếu trong lễ cúng.

Có đến hàng chục giống dừa to nhỏ, màu sắc khác nhau thì cũng có đến hàng trăm kiểu phối hợp để tạo nên vô số Slathođôn đủ cỡ, đủ màu. Vào dịp lễ hội này, dân làng An Trạch, nhất là thanh niên nam nữ thu xếp việc nhà, sắm sửa trang phục để tẩy hội cầu phước và đây cũng là dịp gặp gỡ bè bạn, người thân. Theo lệ, người dân tự sửa soạn Slathođôn cho mình. Nhưng khách phương xa mỗi năm một đông nên nhiều gia đình khéo tay đã trở thành đầu mối cung ứng vật cúng cho các thiện nam, tín nữ. Tính ra mỗi kỳ lễ hội, An Trạch phải nhập hàng vạn trái dừa. Người dự hội thường cầu phước cho cả gia đình nên cũng sắm sửa luôn hương hoa, dầu gió, chỉ đỏ để lấy may, lấy phước về nhà. Dân gian quan niệm, đi lễ hội, viếng danh lam thắng cảnh là đem cái phước, cái lành về nhà. Người ta dâng cúng các vật phẩm như dầu gió, chỉ đỏ, cả hạt giống lúa, bắp, rồi mang về phòng khi trở trời trái gió có phương được để khai phong; khi cưới xin có chỉ hồng buộc tay cho con cháu lấy hên; khi vào vụ có hạt giống lành gieo trồng để cầu cho mùa màng sung túc...

Nghi thức cúng dừa làm cho lễ hội Thác Côn mang nét đặc trưng riêng với cảnh tượng ngoạn mục hiếm thấy ở bất kỳ lễ hội nào. Tuy nhiên, nhìn từ sự tích đến thời điểm tổ chức, từ lễ vật đến nghi thức cúng bái, Thác Côn là hình ảnh của một lễ cầu an, làm phước theo truyền thống văn hóa của

đồng bào Khmer ở Nam bộ trong bối cảnh giao lưu về tập tục, tín ngưỡng của các dân tộc anh em trong khu vực.

Trong mỗi kỳ lễ hội, vùng An Trạch đón hàng vạn lượt khách từ khắp các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long về dự lễ. Họ đến đây vừa để trải hội vừa thành kính dâng hương khấn Phật cầu mong cho cuộc sống được bình an. Khách từ phương xa có đến lễ Cúng Dừa vào buổi tối cũng chẳng ngại lữ độ đường, bởi đêm lễ hội Thác Côn là đêm thức trắng. Các hoạt động văn hóa, văn nghệ, vui chơi, giải trí diễn ra náo nhiệt, quán ăn, quán nước phục vụ tận sáng. Nam thanh, nữ tú của ba dân tộc có dịp giao lưu, kết bạn, An Trạch chan hòa không khí nô nức của đêm hội trăng rằm. Lễ Cúng Dừa kéo dài ba ngày, buổi chiều ngày thứ ba kết thúc lễ hội, nhưng dư âm vẫn còn đọng lại trên những trái dừa chất đống cao như núi trong sân miếu Thác Côn. Đó chính là lúc dân làng An Trạch thực hiện nghi lễ cuối cùng, nghi lễ đậm tính chất nông nghiệp, bắt nguồn từ tín ngưỡng cổ xưa mà những du khách ở phương xa ít có dịp chứng kiến. Nghi lễ do các bà lão và các thiếu nữ trong làng tiến hành. Họ lấy những hạt giống ngũ cốc đã được đặt trên bệ thờ suốt những ngày lễ hội, trước những lời cầu mong chứa chan ước vọng của khách thập phương. Họ lấy một ít tro, nhang từ các lư hương đầy ắp, cả những chân nhang cháy dở trong ngói miếu thiêng, đặt vào cái mâm bạc chuyên dùng đựng các vật cúng của đồng bào Khmer. Những người phụ nữ An Trạch nối nhau đi ra đồng, đem những vật phẩm từ miếu Thác Côn để dâng cúng đất đai, cúng hồn lúa, cúng những vị thần bảo hộ cho ruộng vườn, làng mạc, tỏ lòng biết ơn mưa thuận, gió hòa đã đem lại cuộc sống sung túc cho nhà nông. Với niềm tin mộc mạc, thuần phác, những người phụ nữ làng An Trạch làm đúng những nghi lễ mà các bậc tổ mẫu xưa đã thực hiện. Họ rải những hạt giống lấy từ miếu Thác Côn lên các cánh đồng, rắc tro, nhang lên bờ ruộng để cầu mong những hạt giống ấy, những tro, nhang ấy trả về một mùa màng bội thu, cho cái chu kỳ bất tận của trời đất, nắng mưa luôn mang tới no ấm, hạnh phúc cho mọi người, mọi gia đình.

Lễ hội Thác Côn của đồng bào Khmer ở Sóc Trăng thể hiện ước vọng về sự an lành, hạnh phúc, cầu mong mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu, người người có được cuộc sống an lành, giúp người ta nhớ về cội nguồn, tổ tiên, ông bà để sống chan hòa và yêu thương nhau hơn.